

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendtől tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Népünk uralkodó hibái s ezek gyógyszerei.

Tekintettel az iszákosság, káromkodás, babona, vallási közönbőség és ezekből származó erkölcsi és anyagi súlyedésre.

Jelige: „Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság esedez
Száz ezrek ajakán.“

Vörösmarti M.

Irta: *Fózsa Sándor.*

(Folytatás.)

I. b) Alkalom a részegesség megszokására ez nagyon bőven van, hiszen hazai iparunk legkifejlettebbike a pálinkafőzés legelterjedtebb kereskedésünk a pálinkaárulás. „Némely községekben a lakó házak csak nem hasonlele kiczégerezett korcsmaház.“

„A korcsmák, mint valami gonosz fekélyek egészen elborították a nemzet testét és szívják annak életnedveit.“

És ilyen körülmények között hol kezdjük a dolgot, mit tegyünk, hogy e veszedelmes szörnyeteget, mely a nép friss erejét szemlátomást fogyasztja, — kiirthassuk, vagy legalább meggyengithessük, izmosodását megakadályozhassuk?

Nem lehet azt csak úgy könnyedén neki rohanva kiirtani nem lehet egyszerü burján módjára kiszagatni, mert annak gyökerei némely helyen, már nagyon is mélyen hatottak le a népelet megmérgezett talajában, törvénnyel, tilalommal, sem sokra megyünk; akárhány szemébe ordítja bíró uramnak, hogy ő független ember, mi köze hozzá, hiszen nem a másét költi, hanem a magáét és a tilalom még inkább felkelti az ember vágyát, legyen az legfanyarabb gyümölcs bár; de más oldalról a községeknek tisztességes jövedelmet hoz az árenda.

Észrevétlenül kellene azt megtámadni, hogy a nép jó szántából fordítson hátat neki. Vizsgálódjunk egy kissé!

Azt mondják a nép szegény. De azért ám mindennap kitelik arra, mi anyagi és szellemi bukkását világosan sietteti — a pálinkára, és ha erre talán még tulságosan is kitelik, ha az erkölcsrontó „szörnyeteg“ oltárán még akkor is mátatunk be áldozatot, midőn és a hányszor arra kénytelenek nem vagyunk, akkor természetesen jövedelmünk egy jó részét csak minden haszon és üdvös cél nélkül elpazaroljuk, a pazarlásnak pedig legtermészetesebb orvossága vagyis ellentéte csakis a takarékoság lehet. Legalább csekély felfogásom szerint én az egyetlen erényt tartom elég biztos eszköznek célunk kivitelezésében.

A takarékoságot tartom az anyagi jólét alapjának, az erkölcsösség megőrzőjének, s közvetve a függetlenség, önbecsülés, személyes szabadság védőjének.

És itt ismét azon kérdés merül föl: hogyan is honosíthatnók meg népünk között a takarékoságot? Ők mindenesetre azt fogják mondani, illetőleg ellentetni, hogy a „szegény falusi népnek nincsen módjában valamit félre tennie s különben is a mit megtakaríthatna, az olyan csekélység, hogy nem is érdemli meg a vele való foglalkozást. Amitónak, népcsalónak fognak talán elkészíteni, kitől ez eszme pengetését legelőbb meghallanák, mások kinevetnék, de az erős kitartás a népboldogítására megtörhetlenül munkáló jó szándék idővel mindenesetre megtermené a kellő gyümölcsöket.

Nézzük meg csak Angliát, ott már 1799-ben megkísérették a takarékoságot bevinni a nép legszegényebb osztálya közé, és pedig legelőbb Smith Józef nevü lelkész Wandon-ban az iskolás gyerme-

kekkel tett kísérletet; ezeknek évfolyam alatt megtakarított filléreit Karácsonykor az összeg harmadrészével megtoldva fizette ki a buzgó lelkész.)*

E kezdet egyebütt is utánzásra talált és lassanként így keletkeztek a híres „fillérbankok.“

Talán hallhatta hírét a nyájas olvasó Dunkán Henry Ruthwelli lelkésznek; ez volt tulajdonképen az uttörő; ki már nagyobb sikerrel működött ez ügyben. Ő vetette meg alapját az első takarékbanknak. A nép lassankint belátta ennek hasznát, hallgatott a derék lelkész szavára és az eredmény az lett, hogy 4 év alatt a rothwelli takarékbank 10,000 frtnál nagyobb alaptőkével rendelkezett. És a nemes példa ezzel több követőt vont maga után, több vidéken alakultak ilyen kisebbszerű bankok, melyek a nép anyagi jólétére, erkölcsi életére látható befolyást gyakoroltak. A takarékosok fölhagytak a szeszes italok tálságos használásával, jó férfiek, — jó apákká lőnnek, gyermekeik neveléséről inkább gondoskodtak.

Azelőtt panaszkodtak, hogy alig tudnak napról-napra élni, jövőjük bizonytalan, egy pár garas sincsen módjukban félretenni, — és a takarékoság által oda jutottak, hogy lett édes otthonuk, földet, lakot vásárolgattak apránként, táplálkozásuk jobb lőn, szóval azon boldogító tudat, hogy van valamicskájuk a bankban, melyhez szükség idején nyulhatnak, vidámmá, meglegedetté tevő őket.

És a mi különösen megjegyzésre méltó a dologban, hogy e bankok a legszegészebb, nagy részben „megromlott, iszákos, tudatlan vidéki nép között“ honosítottak meg leginkább.

Ez idő szerint Angolországban nagyon sok „fillérbank“ létezik s milliókat számlálnak a betétek, sőt már Franciaországban és Hollandiában is megkezdették honosítani ezeket. Könnyen látható tehát, hogy a takarékoság vagyis a fillérbankok igen nevezetes befolyást gyakorolnak a nép anyagi jólétére.

Érdemesnek látom fölemlíteni, hogy midőn egy ilyen „fillérbank“ betételeit összeszámították, valami Putney nevű gazdag nevű sörfőző így kiáltott föl: „Uram Istenem! Ez harminczhatezer kupa sörnek az ára, melyet nem fogyasztottak el!“

Ilyen uton halad a nép Angliában a tökéletesedés felé! Remélem, nálunk is termő talajra találna ez eszme hirdetése, ha a nép belátá annak nagy

horderejű hasznát; pedig könnyen beláthatja; valami betegség ágyba szegezheti a családfőt, mint mondani szokták, a kenyérkeresőt, vagy a napszámosnak hosszabb ideig nem akad munkája, a család szegény, nincsen kenye, mit tesz ilyenkor, ha pár forintocskája valahová letéve nincsen? bizonyára hitelbe kénytelen vásárolni, kölcsönözni jobb időkig és az adosság mint a mezei gyom napról-napra növekedik, melyből, mint fennebb is említettem, gyakran egész életén át nem képes megszabadítani magát, és ez által meggyengül önállósága, függetlensége; bármiféle választás, szavazás forog napirenden, meggyőződését nem követheti; mert hitelezője, kivel tán ellenkező véleményen volna, árveréssel fenyegeti s így polgári jogait sem gyakorolhatja szabadon.

De térjünk vissza az egyenes irányba. Nálunk az igaz kissé nehezebben haladna a fillérbankok ügye, mert a pénzkezelés módjával nem vagyunk eléggé ismeretesek; de egy kis jóakarattal mellett mindenestre összelehetne gyűjteni az adatokat, melyek szerint a kezelés dolgában is eligazodni lehessen.

Tegyünk egy kis számítást. Egy községben 300 ember csatlakozik egy krajczárbank létrehozására és mindenik be lesz hetenkint tíz krajczárt, egy év alatt 1560 frtot tesz, tíz év alatt pedig 15,600 frt a kamatokon kívül. Tíz krajczárt pedig hetenkint még a legutolsó napszámos ember is megtakaríthat keresményéből, vagyis ennyit elvonhat a korcsmai adóból.

„Költsünk kevesebbet valamivel, mint a mennyit szerzünk, mert csak egyedül ezen egyetlen mód által biztosíthatjuk magunkat az elszegényedés és nyomor ellen, csak ez által teremthetünk magunknak tisztességes állapotot és így alapíthatjuk meg jövőnket.“

Ha a munkásság kötelesség, tekintsük éppen olyan kötelességnek a takarékoságot is, és ne feledjük, hogy munkásság, takarékoság nélkül mitsem ér. Így takarékoság által lassankint megszokna vágyain uralkodni, azokat elfojtani és lelki ereje fokról-fokra növekedvén, képes lesz magát megszabadítani a féktelen iszákosság csalogató mérgétől, minek üdvös következménye valószínűleg népünknel sem fognak elmaradni.

Mindenestre nem fognának oly sokan panaszkodni a fölött, hogy szerzeményünknek nincsen látatja, mert tudnák, hogy van és hogy lehet; belátnák, hogy a mit a rövidebbre szabott pálinkaivás által megtagadnak a korcsmától, az tényleges haszon,

*) Közegész. ü. lapok, IV. évf.

tiszta jövedelem. Volna honnan igen jutányos kamat mellett még kölcsön is vegyének és nem volnának kitéve az uzsorások gyilkoló fegyverének. És én erősen hiszem, hogy ennek hatása alatt a nép vidáman, seregesen sietne Isten szent hajlékába, hogy legalább hat napi munkálkodása után hálát rebegjen az égi atyának, ki minden szegénysége mellett is képessé tette őt arra, hogy valamicskét félre tehesen ősz napjaira, és nem fog annyira megfélekedezni vallási kötelességeiről melyek Isten tisztelétére vonatkoznak. Nem fogja irigyelni és elkívánni a másét, mert szorgalmas munka és takarékoság által Isten után ő is képes szert tenni arra, mire állásához képes szüksége van.

De ha a korcsmai étlettől elakarjuk vonni a nép figyelmét, rögtön léptessünk életbe olyan intézményeket, melyek e helyett méltó kárpotlást nyújtanak, azaz ne feledjük el, hogy az ember testből és lélekből áll, s valamint a testnek úgy a léleknek is táplálékra van szüksége, és ha a táplálékot tisztességesen uton nem szerezheti meg, a szeszes italokhoz fordul. . . Elmegy a koresmába; 2 decziliter pálinka mellett is olyan jól eltelik az idő; ott az ivótársaságban buját, baját feledi, a különféle eszmecserék által felfrissül, fölvidámul. „Mintha egészen újra születnék, olyan jól esik, ha kibeszélgetheti magát.“

Ezt jól jegyezzük meg.

Akárhány embert tudnak mégnevezni a korcsmárosok. kik eleinte egy „félpartály“ pálinka mellett egész délutánokat töltöttek el érzelmes beszélgetések között a koresmaasztalnál, tehát a nélkül, hogy megitasodtak volna és azután lassankint annyira begyakorolták magukat az illogatásba, hogy a legjobb korcsma „kundschaftok“ lönek idővel belőlük. Hogy a nyomor és munka által kimerült munkás nép ne legyen kénytelen a korcsmában keresni üdülést, szórakozást, egyes jó irányu társulatokat, egyleteket kellene fölállítani, mi lyenek olvasó-, tűzoltó-, népnevelési- torna-, dalárda- és öngyuleteket stb.; hogy lenne a népek hol töltse el haszonnal szabad idejét. (Ezekre később visszatérünk.) Számos ilyenemü egylet van különösen Svájcban és pedig a legszegényebb félreeső falucskákban is. S ezen egyleteket maga a köznép alkotja. Itt töltik el vidám tarsalgás között a szabad időt, — ezek helyettesítik a korcsmai életét, és a mi jellemző, szelidebb természetű szeszes italokat is használnak, hogy annál kedélyesebb legyen a társaság, de természetesen igen rendes mértékkel.

Nálunk is régebben több tér nyílt az időtöltésre. Csaknem minden községben kissebb-nagyobb játszóhelye volt az ifjáságnak; oda gyűlt vásár- és ünnepnapokon a falu aprája nagyja, ott töltötték el a délutánokat.

A fiatalok labdáztek, kótyáztak, versenyt futottak vagy egyéb játékokkal mulatták magukat; az idősebbek gyönyörögöttek e pezsgő jövés-menésben, vagy egyik-másik „deákos“ ember köré csoportosultak, ki valamely lombos fa üde árnyékában hangosan olvasgattat „Genovéváról“ és sok egyéb ilyen történetek-

ről, majd tréfás adomák, versek avagy elbeszélésekkel nevetette a különben is vidám hallgatóságot,

És ezek lassankint mind el-elmaradnak. Ma mulatság alatt ivást értenek. Ma nincsen, hol szórakozást szerezzen a nép. És hidje el nyájas a olvasó, itt a baj egyik főorrássa. Itt kell utat törni a nemes czélnak. Mig ez irányban ösvény nem vezet, ketséges a haladás.

A nők is sokat tehetnek az iránt, hogy a férfiak a korcsma étellel fölhagyjanak, vagy épen meg ne szokják azt például a gazda testileg lelkileg kifáradva hazaérkezni a nehéz munkáról; kedélyes, bizalmas tarsalgás által akarná gonddal telt lelkét kipihentetni; de de neje dúrva, faragatlan, műveletlen, nem bír szellemmel, melylyel férje kimerülését, gondjait elfeledtetné. Beszél-beszél, de mindig csak elkoptatott dolgokról, talán sajnálkozása, töprenkedése által még inkább eszébe juttatja, mitől pillanatra menekülni szeretett volna; a ház talán ronda, piszok fészek, barátságstalan; a nő pazar, még azon keveset sem tudja okosan fölhasználni, mit nagy fáradsággal szererget és a férj látva a rendetlenséget is, nagyot nyelve még busabb szível távozik ismét hazulról, hogy egyebütt keresse föl, mire lelke úgy vágyodik s mit otthon nem találhatott föl, de mire okvetlenül szüksége van — elmegy szorakozni a korcsmába.

A jó házi nőnél egészen másképp állnak az ügyek. Nála a rend, tisztaság, takarékoság a fődolog. Ő valóságos őrangyala a háznak; még nagyobb eseteknél is hű támassza a férjének. Ugyanis a vagyoni szerencsétlenség, szegénység érzete, rossz időjárás, elemi csapások nagyon könnyen lesujtják a férfi lelkét; ő a szerzés gondjával lévén elfoglalva, az örökös munka, küzködés kifárasztják, kimerítik, s ha fáradozásának nincsen kedvező eredménye, ez őt annyira elszomorítja annyira lehangelja, hogy ismét a szeszes italoknál ohajt vigasztalást keresni törődött lelkének. De a művelt, szelid, jó lelkű nő épen ilyenkor feszíti meg minden erejét, hogy férje előtt viszont fájdalomát, csüggedését el ne árulja, s hogy férjét szeretetteljes, nyájas beszédével fölvidámitja és benne a hervadásnak indult reményeket új életre ébressze. Férjének kifakadásait, panaszait békével hallgatja el ugyan, de mennyire csak telik vigasztalja, hogy hiszen férfinak nem illő elcsüggedni, míg épek és egészségesek nincsen okuk panaszra, bizni kell Istenben, majd minden jobbra fordul. Boru után derülni szokott az ég. És ha rögtön nem is, de bizonyára előbb-utóbb nem fog elmaradni a nyájas szavaknak hatása; gondolkozni kezd a férj, hiszen e nő nem csügged, hogy eshetnék akkor ő férfi létére kétségbe? És lassankint gyógyító balzsamként kezd a nő szellemének kifolyása hitvése szívére hatni. A fellegek tünedeznek s ő ismét visszanyeri lelki nyugodtságát, mert látja, hogy a világ összes vagyonánál drágább kincse van — kedves felesége, ki a bu szötte redőket el tudja simítani, ki a keserűség közé is mézet tud vegyíteni.

Látja hogy édes otthona van; bárhová tekintsen, rend, tisztaság uralkodik, mindenütt szeretett fele-

gének gondossága tükröződik vissza, udvaron úgy mint a szobában, konyhán s egyebütt. A ház egy kis paradicsomhoz hasonló, melyben üdülését legjobban fölta-
lálja, egy kis pohárka bu felejtő vagy „sziveterősítővel“ mindig kedveskedhetik nevének takaros konyhája, mid-
dön fáradtan hazatér a munkáról, szóval: semmi tekin-
tetben sincsen a ténynek oka távozni hazulról.

(Folyt. köv.)

A tragicum.

Schopenhauer és Hartman kétségkívül uralkodói vagy legalább is motorai a jelenkor összbölcsészetének. Olvassák azoknak életerős képtelenségeit nemcsak a pest-terézvárosi szemüveges bölcsészethallgatók, hanem volt alkalmam Beszterczen is heves disputákba keveredni szellemes szász kavenénikékkal, kik a „die Welt als Wille und Vorstellung“ cz. műből egész lu-
pokát czitáltak, még pedig oly fenyegető positurában a milyenben Molière tudós nőit természetihven bemutatja. Különböznő inspiratio folytán jutottam hajdan be Thales et consortes komor épületébe. Csikban (!) hallottam legelőször nőket Büchner és Renán művei fölött pro et contra érvelgetni. Csak deákocská voltam, de azért mégis sértett ama hozzám intézett naiv kérdés; „Ismeri-e az Erőt és Anyagot?“ Dehogyan ismertem! Hanem nemsokára „át- és átismertem“, miként magát Horváth Cyrill kifejezni szokta. A bölcsészet olyan mint az opium; szokni kell hozzá, de aztán nehéz is nélkülözni. Az opiumhoz hasonló keleti cikk a pesszimus is. Divat és nagyon kell. S mivel Schopenhauer szerint a szomormű a legmagasabb remek az akarát balsorsa- és szenvedésétől vezetvén, bennünket halál által a földi semmiség ismeretének valódi nyugalmába, — azért a tragoedia eleméről szólunk.

A tragicum a fenségesnek és félelmetesnek elemeit foglalja magában. Ebből mindennek előtt a negatív következtetést nyerjük, hogy a merő fenség nem lehet tragicum, mivel benne a félelmetesnek eleme hiányzik; viszont a merő félelmetes sem lehet tragicum, mert hiányzik belőle a fenség. Azért oly alakok, melyekben ártalmas, hibás valami elem nincsen, nem lehetnek tragicus alakok. Így p. a vértanúk ilyenekké nem alakíthatók; így Krisztusból, keresztény felfogás szerint, tragicai hőst alakítani nem lehet. De Renan felfogása értelmében igen, — mert akkor az író talál benne vétségeket, melyeknél fogva bukása megérdemelt bukás lesz. De bajosan fog az ily tragoedia sikerült lenni, mivel az a keresztény felfogással ellenkezik. Így van az a szentekkel is; merő fenség uralkodik bennök. Sokratesből sem lehet tragicai hőst alakítani. Annyira helyes az ő eljárása, hogy ártatlanul vész el; merő ártatlanság pedig nem lehet tragicai sorsu. Azért Calderon „principe constante“ (állhatatos fejedelem) cz. szomorművének, vagy — jobban mondván — színművének hőse Fernandó, ki valóságos vértanuként vész el már fogságban, egészen mocsoktalan, s így ellentét képezi a tragicus személy fogalmának.

Ép ilyen alkalmatlan másik oldalról minden olyanemű tárgy, vagy esemény, melyben csak a félelmetes elem van meg. Valamint a merő fonákság (absurdum) ném lehet comicus, úgy a félelmetes maga még nem lehet tragicus. Kell ehhez járulnia mindig valami fenségesnek, tiszteletreméltónak. Azért egy közönséges rabló nem lehet tragicai személy. A Brassóban felakasztott hirhedt Nagy Rózsiból, a ki lopott és ölt, tragicai személyt csinálni vajmi bajos, nem lévén meg benne a fenséges tiszteletreméltóság kelléke.

A tragicum hősének nem szabad mindennapi, közönséges embernek lennie, — ki kell magaslania. Az erkölcstelen indokot ellensúlyozzák benne olyan tulajdonok, melyek tiszteletreméltók s őt is tiszteletreméltóvá teszik. A tragicai hősnak azonban inkább jónak kell lennie, mint rossznak. A mely ember tisztán csak a közönséges emberek közül való, abból tragicai hőst nem lehet alkotni, ha különben tetőtől talpig becsületes ember is; hanem igen comikait, mert a comédia a köznapi emberekből (utczáról, műhelyből stb.) veszi hőseit.

A tragoedia nemcsak „sajnálatra méltó esemény“, miként azt eddig definálták, hanem szükségképen tiszteletreméltó is. A tragicumot épen ezen kettőnek; a tiszteletreméltónak és félelmetesnek egyesülése adja.

A tragicum — „valami tiszteletreméltónak megérdemelt bukása.“ A tiszteletreméltóban megvan a fenségi, a bukásban a félelmetes elem. A bukásnak megérdemeltnek kell lenni, de ebből nem következik, hogy az, a mi ezen bukást előidézi, valami erkölcstelen bűn legyen. A legtöbb esetben egyszerű hiba, sőt ez sem mindig, hanem csak relativ hiba, tehát nem absolut hiba. P. o. fogjuk-e csak hibásnak is nevezni „Antigonét“, ki elesett fivérével el akarja temetni? Hisz ezen tiszteletmegadás olyan természetes, hogy épen az ellenkezően botrankozná meg: Az ő tragoediájában meg ez a hiba, ez csak relativ hiba, mert ez által Antigone összeütközésbe jön agörög szokással, törvénnyel, melynélfogva azt, ki hazája ellen fegyvert fog, nem szabad eltemetni.

Antigone tehát a görög erkölcsre veszélyessé válik, mert egy országos rendet zavar meg, s annak érdekében szükséges, hogy bűnhődjék.

„Bánk bán“ családi boldogságát fordulva látván s meggyőződve arról, hogy romlást hoz az orságra azon udvar, mely azt csak idegenek javára zsákmányolja ki; ki továbbá a király távollétében a király képét képviseli s így a királynénak is fölötte áll, épen a királyné által látván veszélyeztetve a hazát, ezt megöli. Megbocsátjuk neki, hogy megölte ezt az asszonyt, de mindamellett relativ hibát követ el; mert ő, ki épen a törvény megtartásának őre, önbírájával teszi magát saját ügyében.

A fenség mozzanatai közül egyesek kerekednek fölül; néha bizonyos nagy eszmék, czélok, hatalmas erkölcsi érzések; legtöbb esetben hatalmas szenvedélyek, melyek az által válnak fenségesek, hogy nagy tárgyakra irányulnak (Macbeth koronára, Caesar föhatalomra vágynak); vagy az által, hogy a szenvedélyek

magok igen erősek. Maga az erő (nagyság) pedig szintén a fenség egy mozzanata. Így pld. magában a szerelemben nincsen fenséges, de azzá válik, ha oly erőssé, kizárólagossá lesz, hogy ennek az illető mindent föláldoz. (Romeo és Julia.)

A mint a mágnes a közönséges, hitvány vasat is megdelejesíti, úgy megnemeseznek az önző, közönséges szenvedélyek is, ha nagy erővel nyilatkoznak. Így a nagyravágyás is igen alkalmas a tragoediára, annál is inkább, mert a legtöbb esetben veszélyessé válik másokra nézve. Az ilyen elemek, melyeket tehát mint fenségi mozzanatokot tekinthetünk, ezek, a mint fölülkerekednek valamely egyén lelkében, más eszmék, szenvedélyek, más czélok és vágyak irányában, melyek velök ellenkeznek, támadólag lépnek föl. Természetes, hogy ezen ellenkező érdekek közt összeütközésnek kell történnie. Itt a két fél egymás vesztére tör, s ebben fejlik ki a félelmetes, borzasztó eleme s ez félelemmel tölti el keblünket.

Az az egyes, az a személy, ki az összeütközést előidézte, ép a tragicus személy s az el fog bukni, még pedig annál bizonyosabban, annál igazságosabban minél bevésőbbé lehet az egymással ellenkezésbe jutott érdeket kiegyenlíteni.

Az ütközés az egyén és világ „világrend“ közt történik. Nagyobb lévén pedig a világ ereje (esze vagy hatalma) az egyesénél, ez utóbbi az objectiv akállyokkal szemben elbukik, még pedig „részvétünk mellett“, miből aztán az következik, hogy benne okvetlenül „fenségi elemek“ kell lennie. A fenségesnek nem a nagyszerű, magasztos, tisztos, tekintélyes, pompás, díszes, fényes, méltóságos, hatalmas, nagyságos; az ebből kifolyó „tisztelet-érzésnek“ különböző árnyalatai pedig: a becsülés és kegyelet, a hódolat és imádás.

(Folyt. köv.)

T A R C S A.

A testamentum.

— Pályanyertes elbeszélés. —

Mottó: Et antiquum testamentum
novo cedat ritui.

II.

(Folytatás.)

Végvacsora és tor ismert végrendelete szerint nem tartatott. — A szegénység meg volt elégedve a gazdag pénzalamiznával. A józanabb gondolkozásaik is csak magasztalták a torozásra vonatkozó üdvös szándékát s mindjárt negyed napra — bár csekélyebb bőkezűséggel — akadt is utánzója. Azonban voltak olyanok is, kiknek az apostol szerint hass az Istenök. Ezek zugolódtak, fel felförmedve, mit használ nekünk az iskola számára hagyott nagy összeg; szégyen hogy egy pohár bor nélkül akkora gazdag emker eltemtetett!

Egy pohár bor! Egy pohár pálinka!

Oh, hány szent ügy lett ezeknek áldozata! Mert az ezeket hajhászóknak nem lebeg magasztosabb czél szemeik előtt: mint a jó eszem-izsom. Ilyenek voltak Fenyőfalván is, kik közé tartoztak Sörös és Ipoly uramék is Döllögi Mátyással együtt. Mindhárman, mint ismeretes, községi előljárók. Ha előfordul templomvitás: valami istentelenektől tanulva azt mondták: „mi gondoskodunk házainkról, tessék az Istennek is gondoskodni a magáérol“. Ha iskolaügy került szóba: „mi így értük, s mégis élünk, ki utánunk jó tegye be az ajtót.“ A temető reparálására felelték: „ha nincs is bekerítve, még senki sem tud példát, hogy valaki onnan elfutott volna.“ — Az általok vezetett nép örvendett; tetszetek neki a gunyolódó szavak, mert javukra hangoztattak. Legalább ezt gondolták.

Ily s hasonló felfogások mellett nagyon természetes ráklábon áll a közügyek vezetése, s hasztalan minden panasz, ki ellenök mer szólani a gyűléseken azt legyalolják egy-egy odadobott sallangos kifejezéssel. Hallgas! — mondják — miért vagy a nép ellensége? A nép ezért üdvöt és Hossanát kiált feljök. S mikor aztán a pusztulás mindenkefelől becsapott; midőn az iskola bezárattott, a temető nyilvános meggyalázás tárgya lett és a templom beomlással fenyeget: negylelküleg lemondanak hivatalaikról, s átengedik a romokat, hogy más felettök építsen. Ekkor kiharancsoltatnak az emberek: van zugás az új előljárók ellen. Emlegetik a régiek jóságát, miért nem voltak — szerintök — népkinzők s mit építnek, javítanak: szitkok s káromlások közt mivelik. Kik a zavarban halászni szeretnek, örvendenek eme kifakadásoknak, hajhásszák a nép szeretetét, s midőn a közügyek jókarba állitattak ismét kilépnek a küzdőterre — és győznek is, mert hanyagságuk miatt a nép megszerette volt. Ilyenek voltak Sörös, Döllögi és Ipoly is. Mikor hivatalnokoskodtak — csak elő- s hátra döllögtek; e volt főfoglalkozásuk. Pénz volt. A pénztárt ők kezelték, a kamatokat ők szedték — maguk javára; s midőn számadásra került a dolog: csak bámult az ember azon tömérdek szükségletek fedezésén, miket ők megtettek pappiron. Ki a politikát nem értette: annak minden jó volt; ki igen — az nem szólott, mert talán félt szólani.

Mely községben úgy folynak a dolgok, mint Fenyőfalván: ott rosszul állnak az akciók. Ott a pap minden lelkes szava visszhang nélkül pusztában kiáltó lesz, mert kiknek meg kellene érteniök — nem akarják érteni, kik nem értik a jó tanács becsét — félre magyarázzák. A tanító hiányosan — vagy rendetlenül kapva fizetését, nem növendékeit, hanem megéltetés végett bornyuit igyekszik nevelni: a kántor ur paptól él — a pap pedig panaszból. A gyermekek megjelennek az iskolában, fagnak meg. Otthon panaszkodnak: okozzák a tanítót, hogy nem tül; pedig maguk nem küldenek fát. — Nagyon természetes az ily visszasságok kihatnak az egyész községre; mert hol a törvényt vagy félnek megtartani — vagy nem akar-

ják: ott az éjnapj kurjongatások, tivornyák mindennaposak; ott a koresmák teltek, a templomok üresek. S nem biztos az embernek még élete s vagyona sem. A bűnösöket nem feddik, a tolvajokat titokban kibékéltetik s ha a törvénytelenység napvilágra jő: azokról nem tudnak. — Ezek a népszerű emberek; ilyenektől vezetetik igen sok község — örvénybe. Ez örvény szélén állott Fenyőfalva is. Szép erdei voltak — most pénzzen veszi fáját; közbirtokait potom áron birják — a gazdagok. Mezei és erdők utjai roszak; közpénztára mások zsebében van; középületei romban hevernek, s népe általában oly rozsz, hogy — mint egy prókátor roluk megjegyzé, „mindenféle rozszsz lelkiismeret Fenyőfalvára költözött.” — Az ilyenek nem busultak Lonkási György ur halálán, de igen a jobblelkűek, kik benne igen nemes szívet kísértek ki a temetőbe. Az ő halála valóságos csapás volt Fenyőfalvára.

A kesergők közt — mint természetes — ott volt Lonkási János is. Ő a temetésen értesült, hogy a végrendelet reá vonatkozó pontja módosított. Nem zúgolódott. Tünni, szenvedni eddig megtanult; voltak törtreményei és csalódásai is. Meglepetéssel sem vette a hírt, hisz Györgynéről feltételezte, hogy ilyesmit lágy és engedékeny volt férjénél kivihetett. Mit a módosítás után kapott, azt is hálával fogadta. Ugy gondolkozott, mert régen a sajátját nem becsülte, a másét annál kevésbbé érdemelte s ezért mit ingyen kapott csak köszönte — mi így is tett vagy 6000 frt értéket — tehát többet, mennyi az ő hajdani öröksége volt. Mi leginkább sértette szívét: azon bizalmatlanság vala, mely bátyja részéről akkor nyilvánult, midőn saját édes gyermekei része gondnokává is Döllögi lett kinevezve, ki, mint ismeretes, Erzsike leányával együtt az egész Lonkási-vagyont szeretne volna örökölni. De ezek mellett még folytonosan azon tépelődött: vajjon mi lehet azon levél tartalma, melyről a testamentumban, mint a papnál letetről, említés tétetvén, csak akkor lesz felbontandó, mikor az X. városi járásbíró, mint törvényesen kinevezett hagyatéki végrehajtó a tárgyaláshoz fogand? Azért kíváncsian várta a tárgyalás napját. Leginkább attól tartott: ilyen csalódás után megtörténhetik, hogy még attól is meg lesz fosztva, mit a pót-végrendelet számára biztosított. — Jaj, Istenem, — sohajtá fel egykor — manapság minden megtörténhetik! Sokan vannak ellenségeim s ezek gonosz incselkedései sokat árthatnak nekem! . . .

V.

188 . . nov. 30 reggel 8 órakor van. Az X—i kir. járásbíróság hivatali helyiségében vagyunk. Ott találjuk a fenyőfalvi plébános urat káplánjával; ott Döllögit veje és Erzsikéjével, Söröst és Ipolyt, Lonkási Jánost és Györgynét, Bonda Jánost és Cseber Ferencz fenyőfalvi lakosokat, valamint Borzos Döme járásbíróági irnokot.

1/9 órakor a hivatali helyiség ajtaja megnyílt s azon egy derék, ügyes, magas szál, barnapiros szép fi-

atal uri ember lépett be. Sipándi járásbíró ur volt, ki tiszteletteljesen fogadva a jelenlevők üdvözlését a tárgyaláshoz fogott. Lonkási György hagyatékát tárgyalták.

A megidézettek névei felolvastatva — mindnyájan jelen voltak.

Először is olvasták az 188 . . okt. 29-én kelt végrendeletet. — Az érdekeltek felszólítottak elfogadják-e az őket, vagy az általuk képviselt ügyet illető hagyományokat? Mindnyájan hálás köszönet mellett elfogadták. De — szóla a bíró ur — a felolvasott végrendelet némely pontja — kezemnél levő ezen okmány alapján — a boldogult által módosításokon vitetett keresztül. És felolvasá a pótvégrendeletet is, melyet okt. 30-án közvetlenül halála előtt készített.

Az érdekelteket ismét felszólítá: elfogadják-e végrendelezőnek a pótvégrendeletben kitett hagyományozásait?

Hálás köszönettel! — felelék.

A testamentumok olvasása közben, ha Lonkási János arcát vizsgáljuk, bámulnunk kell azon lelki megnyugvást, mely rajta tündökölt; de egyszersmint részvétre kelt azon fájdalom is, mely bátyja halála felett könnyecseppekben tört elé busongó szemeiből; ajkaira pedig a háladatosság adott szavakat, áldva boldogult bátyja boldog emlékét azon érdemelt jótétemény miatt, miáltal gyermekei a koldusbot mellől ismét a jóllét, s megélhetés állapotába jutának. Elégedetlenség, vagy haragnak még nyoma sem volt észrevehető rajta a végrendelet módosítása miatt, habár kétségtelen, hogy a már kezében levő első végrendelet alapján keblében feléledt reménye nagy csalódáson ment keresztül a pót-végrendelet folytán.

Ellenben nem volt indulat és átkos szenvedély, melyek özv. Lonkásinén ne mutatkoztak volna. Mély gyászba öltözve keservesen zokogott. — Judási könyvek voltak boldogult férjével szemben. Panaszolkozott: jaj, Istenem, hogy élek meg — ezek a fősvény szavai, melyeket kincse mellett hangoztat. Jaj, megnyit kapa az a Lonkási János! — ebben az irigység beszélt. Majd pedig felkiáltva: vagyonom mellett szinte koldusul maradok — ezzel boldogult férje iránti tiszteletlenségét s hálátlanságát árulta el. — De nem tartozik elbeszélésünkhez Lonkásiné bővebb ismertetése, s nem is célom, mert nem akarok benne egy olyan erkölcsi szörnyet tüntetni olvasóim elé, melytől félelemmel teljenek el — csupán még azt jegyzem meg, hogy Sörös és Ipoly Döllögiékkal soha akkora nyugtatlanságot, s lelki állapotuk ezer alakban való jelenségeit nem árulták el, mint most. Egyik perczen mintha örvendettek a másiban busultak volna. Egyszer kékültek, zöldültek, máskor mintha halálos ítéletüket olvasták volna fel: oly kétségbeesett képet vágtak, mig szemeikből bizonyos rejtélyes fondorkodás ördögi diadalának pokoli kinyomata rémlett elé.

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

— **Heti körszemle.** Itthon. A kormány kebelében néhány napig azon kérdéssel foglalkoztak: nem volna-e célszerű a közlekedési ministeriumot jelenlegi összeállításában teljesen megszüntetni s e ministerium teendőit oly módon felosztani, hogy az utügy a belügyministerium, a posta- távirtda- és vasutügy a kereskedelmi ministerium alá helyeztetnék? — Nagyön fontos kérdés — mely azonban, úgy látszik, már el van ejtve, mert az új miniszterre nézve már is tünek fel a kombinációk. — *A N. szébenben székelő szász egyetem* ez év január havában alkotott új szervezési szabályzatát a belügyminister nem erősítette meg s meghagyta egyuttal, hogy a régi szabályrendelet fentartandó. — *Az uralkodó kézírata Dahlen* tábornagyt Bosznia főparancsnoksági állásától felmentvén, Bosznia főhadparancsnokává és a szerajevói országos kormány főnökévé *Appel* lovassági tábornok s nagyszabados hadparancsnok nevezetett ki. — *Simor* János bibornok hercegprímás ő emja rekedtségben szenvedvén, a szentistván napi körmenetet nem fogja vezetni. Helyette *Csáska* György szepesi püspök ur ő exciája az ájtatóságot végezni. — **Franciaország.** *Eucharisticus congressus.* A legszentségesebb *Oltári Szentiség* imadására alakult egyesületek elhatározták congressusát az idén sept. 13-án megnyitani *Avignonban.* — Mult vasárnapon Nantesban nagy royalista banquet volt, mely alkalommal *Chambard* gróftól visszahívó feliratot elfogadták és hozzá el is küldötték. — **Németország.** Két „állami lelkész.“ *Grünastel* csesli és *Sterba* neissei lelkész szomorú feltűnést okoztak azon sajnálatra méltó válasz leveleik miatt, melyeket Dr. *Herzog* boroszlói hercegpüspökhöz küldeni merészelték. Nevezett hercegpüspök t. i. felszólította volt őket, hogy hagyjanak fel a tévelylyel s minden egyházi funkcióval a melyre — nem lévén az egyháztól küldve — elvesztették jogukat. — **Belgium.** A belga kormány, miután a diplomatiái összeköttetést megszakította a Szent-székkal, s megajándékozta az országot az atheista közoktatásügyi törvényvel, szünetlenül folytatja a harcot az egyház és szolgálai ellen. — **Anglia.** A felsőház szavazás nélkül végleg elfogadta a bérhátralékról szóló törvényjavaslatot az alsóház indítványai szerint. *Salisbury* kijelenté, hogy nézetei nem változtak, ő a javaslatot most is károsnak és megrablási ténynek tekinti; de a körülmények tekintetbe vétele mellett a további ellenzésről lemondott. — Az irlandi asszonyok landligáját feloszlatták. — **Egyiptom.** *Arabi* pasa oda nyilatkozott, hogy a szultán proclamatiójára egy ellenproclamatióval fog fellépni, melyben kifogja mutatni, hogy mindig a szultánnal egyetértőleg járt el.

— **Primitiái ünnepély.** Folyó hó 30-án mutatta be nt. *Varga* Sándor új áldozár első szent mise áldozatát a Mindenhatónak Szülőföldén Nagy-Nyujtódon. Ha szép a nyíló tavasz illatos virágjaival ha kedves a pirosító hajnal, ha gyönyörködtező a bimbóból fejlődő rózsza mennyivel szebb,

meghatóbb és magasztosabb az, midőn egy ifjút tele reménnyel és nemes elszántással látunk az Ur szentélyébe lépni, hogy először mutassa be a mennyei Atyának az örök áldozatot és megkezdje azon pályát, ama magasztos hivatalt, melynél főnségesebb nincs a földön s mely még az angyalokén is felüláll. — Ily gondolatok, ily érzelmek közt kísérek fiatal paptársunkat a szülőiháztól a zöld galyakkal és virágokkal felékesített plébániai templomba hol a Szt. Lélek Isten segítségül hívása után ngos. és főtiszt. *Bálinth* Károly cz. kanonok főesperes és főt. *Kovács* Elek alesperes urak vezetése mellett megkezdé a vérontás nélküli áldozat bemutatását. Öröm és meghatottság sugárzott vissza a nagy számban megjelent ájtatoskodók arczán. E meghatottságot még fokozá főtiszt. *Balogh* Ignác theologiai tanár ur az új misének egykori kedves tanára, ki evangelium után a szószékre lépvén a legjelesebb beszédek egyikét tartá, kimutatván beszédében alaposan és meggyőzően, a világ rágalmaival szembe a kath. papság magasztos hivatását és áldásos működését, szavainak igazságával nem egy hallgatónak szemében könyeket csalta ki. — *Mise* végén az új áldozár áldásában részesültünk. Megemlitem azt is, hogy az ünnepély fényét nagyban emelték a fehérbe öltözött kis lányok, kik mint anyyi angyal, állak körül az oltárt. Az istenisztelet végeztével nt. *Vitos* Mózes helybeli plébános urnak vendégszerető asztala köré sorakoztunk — szám szerint 62-ten hol az izletes ételeket fűszereztek a szebbnél szebb felköszöntések. Első poharat emelé *Bálinth* Károly kanonok ur ő nga méltóságos és főtisztelendő *Lönhárt* Ferencz erdélyi püspök urért kívánván, hogy ő méltósága, kit a kegyes isteni Gondviselés oly bölcsen rendelt terjedelmes, szép egyházmegyének kormányására, annak felvirágztatására, bölcs és igazságos vezetésére sokáig, de igen sokáig éljen! az új misést szintén ő nagysága köszönté, kívánva neki a szép, de terhes pályára Istentől kegyelmet és kitartást. Azonban nem mellőzhetem teljesen ama talpraesett és mindnyájunkat felvillanyozó toáztokat sem, melyeket az alapos tudományáról és mély vallásosságáról ismert méltóságos *Szentiványi* Ignác és főtiszt. *Bálinth* László berecki plébános urak mondtak. Ezután egy igen szép jelenetnek valánk tanui: ugyanis helybeli kántor-tanító *Finta* Gáspár ur, ki 8 gyermeknek édes atya, életre termett öt kis fiával több énekdarabot quartet és duettben adatott elő és e primitiánsra irányuló üdvözlő verseket szavaltott elő és az ártatlan kisdedek e productiója oly jól sikerült hogy a társaság nem egyszer viharos tapsokban tört ki. Isten éltesse a derék apát és tartsa meg szép reményű gyermekeit.

Nyiralyi.

Irodalom.

— Megrendelési felhívás ilyczimű kézikönyvecskére: **Katholikus Egyháztörténet Dióhéjban.** Néptanodánk felsőbb osztályai, ugyszintén a polgári és iparos iskolák használatára. III. s újból átdolgozott kiadás. A mult iskolai év elején megjelent „Szerktartások“-ból rövid idő alatt három, a „Kath. Egyháztörténet“-ből pedig két kiadás vált szükségessé; mi nemcsak az általam kiadott kézikönyvek használhatóságáról, hanem arról is némi kezeséget nyujt, hogy népiskoláink felsőbb osztályában, valamint a felső nép- és polgári iskolákban is minél többen igyeksenek eleget tenni az 1876. évi püspöki tanterv követelményeinek.

Midőn most az Egyháztörténetből új kiadás vált ismét szükségessé,

törekedtem a mult évi szives felkarolást minél jobban kiérdemelni. Nemcsak a sajtó útján nyilvánult észrevételek s a mult iskolai évben merített tapasztalatokat vettem az ádólgózási ügyembe, hanem a mellett több oldalról felkértem a legjelesebb szakférfiakat is véleményeik és javaslataik szives közlésére.

A mű beosztása ezek daczára is marad egészen a régi, terjedelme pedig 32—30 lap lesz mindössze. A népiskola VI. osztályának szánt 14—15 lapra terjedő részletek nagyobb betűkkel, a felső nép- és polgári iskola számára adattak kisebb betűkkel lesznek nyomtatva, úgy hogy akár három különböző tanfolyamon lehet ugyanazon kézikönyvet használni, s így nem lesz szükség azt minduntalan változtatni. A nagyobb fontosságú hely- és személynevek, hogy az emlékező tehetség jobban gyamolittassék, itt is vastagabb és szembetűnőbb betűkkel lesznek nyomva.

Egyes példányok ára keresztkötés alatt bérmentes megküldéssel 22 kr.; 10 példányt meghaladó megrendelésnél, vagy ha a vitelbért a megrendelő viseli 20—20 kr. — Mivel a művet nincs szándékom a 33—40 százalékot követelő könyvadásoknak bizományban adni, a megrendeléseket kerem postautalványval vagy levelezési lapon közvetlenül hozzám intézni, még pedig augusztus hó alatt Budapestre, (Városmajor-utca 64. sz. Vaskovics-féle ház), e hó végétől pedig Bajára (Bácsmegeye) küldeni. A Budapestben vett megrendeléseket még innét utnak indítom. Budapest, 1882. augusztus hó 5-én. Fonyó Pál, képezdei és népiskolai hitelemző.

A napi események köréből.

— A kath. egyház kebelébe tért. Nagyboldogasszony ünnepe mint mindig, úgy az idén is székesegyházunkban nagy fénytel tartott meg. A szt. misét mélt. Lőnhart Ferenc erdélyi püspök ur díszes segédlet mellett végezte. nagyban emelte az ünnepélyt — s az egybesereglett hívek ájtatosságát azon körülmény is, mely szerint tks Hilibi *Gál Domokos* fogarasi kir. járásbíró ur szellemus neje *Fabián Karolina* ő nagysága áthatva a kath. egyház magasztos hite, szertartásai valamint kedves férjének s szeretett gyerekeinek e vallás iránti lelkesülése és vallásos buzgóságától, maga is, ez egyedül üdvözítő hit, a kath. vallás hívei közé ohajtott felvétetni, és e napon jelen volt férje kis fiacskája s a szép számmal egybegyűllt hívek öröme és vallásos épülésére püspök ur ő méltósága előtt a hitvallást tényleg le is tette s azután a számos ájtatoskodókkal együtt a szt. áldozáshoz is járult. A hitvallomás letételénél mint tanuk Szentmiklósy Jenőné és Fogarasi Jánosné urnők voltak, kik e magasztos tisztet, mint egészen ismeretlenek is igen szivesen elvállalták és teljesítették és ohajták, hogy még másoknál is teljesíthessék.

— Király ő Felségének születése évfordulóját folyó aug. hó 18-án szokatlan fénytel ünnepelte Gy.-fehérvár. A nap vigélyn egykissé borus időjárás mellett a város és vár önkénytes világításának fényárjában tündökölt s több házon kitűzött nemzeti zászlók lengedezése kölcsönzött vonzó színezetet a kegyeletes mozzanatoknak. A várbeli sétatéri kiosk homlokzatán a tisztai kaszinó rendezése folytán szép lampionok fénye nemzeti és más különböző zászlók lengedezése közt szóródva kedvesen üdvözölte király ő Felsége koszorúkkal körülvett képét s a zenekar választékos darabjaiban szokatlan nagy közönség talált fönnön hangolt kedélyének örömeivel. — Másnap a szentmisét mélt. és fötisztelendő Lőnhart Ferenc erdélyi püspök ur díszegédlettel a katonai tisztikar papságtanárok és polgári testületek részvétel mellett tartott.

— Kinevezés. Ntdő *Rancs* János papnöveldei lelkiigazgató csikszentkirályi lelkésznek neveztetett ki. — Habár kinevezetésének szívünk mélyéből örvendünk is, mégis tájós szívvel bucsuzunk el kedves volt collegánk és paptársunktól. Isten vezérelje őt szerencsésen élete pályáján!

— A „Religio“ írja: T. Paptársainkat kik szegény templomuk javára a b.-pesti Oltáregylethez ohajtanak segélyért folya-

modni, figyelmeztetjük a következő pontokra: Hogy valamely templom segélyeztessék, okvetlenül szükséges: 1) az illető lelkipásztortól (és pedig az illető plébánosától nem pedig a káplántól) az egylet nmlgu gróf elnök-asszonyához intézett folyamodvány, melyben a templom állapota világosan és kimerítően legyen leírva, a leginkább szükséges czikkek megneveztessenek, a netán kért oltárterítők hossza és szélessége ide nem számítva a csipkét, úgy szintén a gyertyatartók s. t. eff. szükségelt tárgyak színe, magassága pontosan meghatározatassék. Megirandó továbbá az utolsó pósta, a gőzhajó- vagy vasutállomás és az egyházmegye, megye, melyhez a plébánia tartozik. 2) A templom leltárának másolata, melybe külön rovatban ki legyen téve, mily állapotban van minden tárgy. 3) Az egyházmegyei hivatal vagy kerületi esperesség bizonyítványa, mely által igazolva legyen, hogy a kérdéses templom a kerület legszegényebbeinek egyike és hogy helybeli segédeszközökkel vagy épen nem, vagy csak föltöbb szűken van ellátva — Mindezen irományok valamint az egylet ügyében irt egyéb levelek bérmentesen (nem hivatalból, különben az egyletnek kell fizetni) az egylet igazgatójához (a kegyes tanítorendiek épületében) küldendők. Végre kéretnek az illetők, hogy amint az ajándékot kezökhöz veszik, arról az egyleti igazgatót azonnal tudósítsák. A szegény templomok megajándékoztatása évenként csak egyszer történik, és pedig közvetlenül a kiállítás után, mely rendesen husvétkor szokott lenni. Hogy a bizottmány a munkákat a mutatkozó szükséghez kepest annak idején elintézhesse, a folyamodványok legkésőbb november hó végeig beküldendők. Azoknak kérvényei, kik az ügyemet könnyítése végett az itt elősorolt föltételekhez nem alkalmazkodnak, tekintetbe nem vétethetnek.

— Kimutatás. A kézdi-vásárhelyi oltáregylet javára — folyó évi házzsentelés alkalmából — az egyes hitközségek kebelében eszközölt gyűjtések eredményéről: 1. Kézdi-Szentlélekről begyűlt 40 frt 42 kr. 2. Al-Csernátomból begyűlt 6 frt 31 kr. 3. Bereczk és Martonosból begyűlt 46 frt 41 kr. 4. Nyujtódról begyűlt 14 frt 20 kr. 5. Esztelnek, Csorमतán és Kurtapatakról begyűlt 36 frt 43 kr. 6. Csik-Szent-Mártonból begyűlt 8 frt 45 kr. 7. Polyán és Bélafehérvárol begyűlt 35 frt 70 kr. 8. Futásfehérvárol begyűlt 13 frt 90 kr. 9. Szárazpatak és Peselnekről begyűlt 20 frt. 10. Lemhény és Almásböl begyűlt 26 frt 8 kr. 11. Gelencze, Hilib és Haralyböl 22 frt. 12. Kézdivásárhelyről: a) tagdíj begyűlt 22 frt 20 kr. b) tőke és kamat: 49 frt. c) perselypénz: 12 frt 15 kr. 13. Sepsi-Szent-Ivánból kamat: 3 frt. Összesen: 356 frt 25 kr. o. é.

Tekintve népünk általános elszegényedését s a mellett a mindennapos közterhek hordozását — a meghozott áldozat mindenesetre elismerésre méltó. Fogadják azért a nemes keblű buzgó adakozók az egylet nevében kifejezett leghálás köszönetünket! Kik pedig rendes, vagy pártoló tagilletményeket még bé nem küldötték kövessék a szép példát s nyujtsanak segédkezet az egylet kitűzött magasztos czéljainak elérésére: az Isten nagyobb dicsőségére és a szegény templomok gyamolítására. Bereczk. 1882. augusztus hó 6-án. Bálinth László olt. egyleti főjegyző.

K i a d j a: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. S z e r k e s z t ő b i z o t t s á g. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: BALOGH IGNÁCZ, Dr. CSERNI BÉLA, FÁBIÁN SÁNDOR, Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján (Klűgor B.-nál.) Gyulafehérvár.